

پیل ۱

ماریس ۹۲۷

صافی ۱

فلسفہ و اجتماعیات

مجموعہ سی

مدیری
محمد روت

قیاطاش لیسہ سی فلسفہ و اجتماعیات
و تجارت مکتبی اقتصاد معلمی

آیدہ بر نشر اولونور

مؤسی
آلاه سری

استقلال لیسہ سی مدیری
وادبیات معلمی

یو صابیرہ

- مقدمہ فلسفہ و اجتماعیات مجموعہ سی
- نظری قسم : « ایش » ک تعریفی حقدہ بر قاج نوط . . . محمد روت
- تدریسی قسم : بیلکی موضوعی آراسندہ لسان . . . رافعہ ہاروسی
- شکل نظریہ سی دو قنور اور خانہ سعد الدربہ
- دیوان ادبیاتی : کلہر و رزلر آلاه سری
- افلاطونک اجتماعی فکری ہامی منیج
- اتحار ہلمی ضیا
- ہندسہ نہ در ؟ ر دینقنورہ
- نظری قسم : ویرکو سیاستمز دو قنور عمر ہرول
- لیسہ و معلم مکتبلرندہ اجتماعیات پروغرامی ہلمی ضیا
- تحلیل و تنقید قسمی : اجتماعیات : علی کامی م . ت .
- مختلف مجموعہ لردہ منتشر مہم یازیلر

ادارہ خانہ : استانبول - مینبری طاسہ - استنبول لیسہ سی داخلندہ دائرہ مخصوصہ

استانبول - مطبعہ ابوالضیا

« ایش » ك تعريفى

حقنדה برقاچ نوط

« ایش » [۱] مفهومی ، شیمدی به قدر همان همان یالکنز اقتصادجیلری مشغول ایشدره. [۲] اونك ایچیندرکه هر اقتصاد کتبنده «ایش» ك مختلف جنساری حقنده مبدول معلوماته تصادف ایدیلیر ؛ استحصال و تداول حادثه لرینك مختلف نوعلرنده « ایش » ك آلدیغی شکلر تثبیت و تصنیف اولونور : صنایع ، زراعت و تجارت

[۱] — ایش تعبیرینی فرانسولرک Travail آلمانلرک Arbeit کلهلری مقابلی اوله رق قولانیورز . بونلرک بربرندن فرقلی ایکی استعمال طرزینی تثبیت ایده بیلیرز : (۱) برشینک میدانه کتیرلسی ایچین قوت صرف اولونمسی ؛ (۲) برقوت صرفله برشینک میدانه کتیرلسی . بونلردن برنجیسی دهها فضله ایش قوتی معناسنه یاقیندر ؛ بو اعتبار ایله فرددن محصوله دوغرو بر استقامت تعقیب ایدر . دیکری ایسه دهها فضله ایش محصولی مفهومه یاقلاشیر ؛ بوتقدیردهده معنائک مرکز ثقلی دهها فضله محصوله متوجهدر . — تورکجه مزده شیمدی به قدر بو تعبیرلرک مقابلی اولاراق اکثریتله « سعی » کلهسی قولانیلمقده ایدی ؛ مع مافیله سعی ، اگر یا کلیورسه قی ، تورکجه مزده دهها فضله برنجی معنایه دلالت ایدیور . حالبوکه ایش کلهسی ، صاف تورکجه اولوق مزینندن ماعدا محتویات اعتباریله عربجه مقابلندن دهها زنکین کوزوکیور و بربرندن فرقلی تلقی ایشدیکمز هر ایکی معنایده احتوا ایدیور . ایش کلهسنی سعیه ترجیح ایدیشموزک سببی بودر . متعاقب تحلیلرمز بوایکی معنائکده استصغار ایدلمهسی ایجاب ایدن برر تدقیق موضوعی تشکیل ایده جکنی کوسترر . آلمانلر پاترونه « ایش ویره ن Arbeitgeber » ، عمله یهده « ایش آلان Arbeitnehmer » دیرلر . بوراده کله ، صریح بر صورتده ایکنجی معنایه متوجهدر . بونی یا کلش برتسمیه عد ایدن اقتصادجیلره درحال حق ویرمک ممکن اولماسه کرکدر .

[۲] — واقعا « ایش بولومی » دینن حادثه دولایسیله ایشلرک جمعیت ایچنده آلدیغی شکلری ، تأثیری ، فائده و مضرتلرینی تدقیق ایدنلر یالکنز اقتصادجیلر دکدر . بو مسئلهلری اقتصادک خارچنده تدقیق ایدنلرک ؛ باشنده هیچ شبهه سز « دورقه ایم » ی ذکر ایده بیلیرز . « دورقه ایم » ، تورکجه مزه « تقسیم اعمال — مترجمی احمد مدحت » عنوانیله ترجمه ایدیلن اثرنده ایش بولومنک و بالخاصه اخلاقی معناسنی و تأثیرلرینی ، صرف بر اجتماعیاتجی صفتیله تدقیق ایدر . فقط بو جوق شایان دقت ایش ایچنده « ایش » ك معناسنی صریح بر صورتده تثبیت ایدن بربحث بولامادق . کذلک آلمان اجتماعیاتجیسی « زیممه ل » ده ایش بولومنی اجتماعی نقطه نظرندن تدقیق ایدیور : [Simmel, Die soziale Differenzierung]

ایشلری، نقلیه ایشلری، نامحدود تفرعاتیله برلکده جدی برتدقیقه تابع طوتولور. « ایش » ك، اشیا آراسنده تأسس ایتیش کوزوکن نسبتلر و درجهلر اوزرینه اجرا ایتدیکی تأثیرلر (قیمت و فیات مسئله لری) تدقیق اولونور ؛ كذلك « ایش » دولایسیله فردلر آراسنده تحصیل ایدن متقابل وضعیتلر و مناسبتلر (صنف و مسلك) مهم بخلرک موضوعنی تشکیل ایدر . فقط بوتون بو مبذول تصنیف و تقسیملر ، بالذات « ایش » مفهومندن آ کلاشیلیمی ایجاب ایدن شیئك نه اولدیغنی صراحتله تعیین مسئله سنه تقدم ایدر کوزو کور. بوندن دولاییدرکه بالذات اقتصادده « ایش » ك معناسنی و مفهوم اولوق اعتباریله حدودینی تعیین ایتك یا اهمیتسز تلقی اولونمشدر ؛ یاخود بومفهومی ، کندیسندن دهها فضله تعریف و توضیحه محتاج دیگر بومفهومه ارجاع ایتك جهتی التزام ایدلمشدر .

بز آشاغیده کی سطرلرده « ایش » ك ، هانکی معناده قوللانیلیرسه قوللانیلسین، بالکنز صرف اقتصادی دکل ، بلکه دهها اول اجتماعی برکورو شله تحلیلی ضرورتی ترویج ایده جکز .

*
**

اولا بومفهومك اقتصادجیلر طرفندن ناصل تلقی اولوندیغنی آراشدیرم . معین براقصاد سیسته می اورته قویان مؤلفلرک بر قسمی (ایش) ی دوغریدن دوغری یه « اقتصادی » مفهومك تلقیسنه ربط ایدر . بوضورتله اقتصادی فعالیت ایش دیمکدر . [۳] فی الحقیقه ایش مفهومیله ، « اقتصادی » مفهومی آراسنده کی علاقه یی انکار ایتك ممکن دکدر و اونک ایچیندرکه « ایش » ك معناسنی تثبیت ایتك ایسترن محقق صورته « اقتصادی » دن آ کلامقلغمز ایجاب ایدن معنایی اهل ایدمه یز . فقط « ایش » کلمه سی یزینه « اقتصادی » یی اقامه ایتك سؤالک ساحه سنی دکیشدیرمکدن عبارتدر ؛ بو ایسه ، مسئله یی حل ایتك امکانتی تأمین ایدمه یور ؛ چونکه بالذات « اقتصادی » مفهومی آریجه تحلیل ایتك تشبث ایدیلنجه عینی مشکلاتك باش کوستردیکی کورولویور ؛ حتی بو وضعیتده مشکلات هم توسع ، همده وخامت پیدا ایتیش کوزو کویور . فی الحقیقه « دیتسل » ك قید ایتدیکی وجهله بر عصردن بری

[۴] اقتصاديات تاريخى دولديران منازعه نك باشلانغىچى بوراده در : عجباً اقتصادى ، يعنى « مستحصل » اولان فعاليت ايله غيراقتصادى ، يا خود « غيرمستحصل » فعاليت آراسنده كى فرقلنه در ؛ هانكى نوع فعاليتلره مستحصل وهانكيلرينه غيرمستحصل ديه بيليرز ؟ [۵] بو سوآله جواب ويره بيلمك ، اقتصادياتك بو كونكى تكامل صفحه سنده هنوز مثبت بر صورتده ممكن دكلدر . بو امكانسزلىقى مشاهده ايتك ايچين اقتصاد ادبياتى حقنده ابي برقار ، صفتيله بر آزا طرفلى معلومات صاحبي اولمق كافيدر . [۶] فى الحقيقه بو مناقشه لرك اورته سنده اك اساسلى دو كوم تشكيل ايدن نقطه ، « مستحصل واقتصادى » وصفلرينك هانكى فعاليتلره ويا اشيايه بخش اولونمق ايچاب ايتديكى تعييندن عبارتدر . بو مسئله اقتصادده بربرينه معارض ايكي جريان وجوده كتيرمشدر : (۱) يالكز مادي اولان شيئر در كه بونلره مالكييت ، اقتصادى براحتياجدر [۷] ، و بو احتياجى تظمين ايدمك اولان هر فعاليت دخى اقتصادى فعاليت ، يعنى ايش عد اولونور . (۲) مادي اولمايان شيئر دخى اقتصادى اولابيلير ، يتر كه

[۴] عيني اثر . ص . ۱۶۷

[۵] — عيني اثر . ص . ۱۶۷-۱۷۵ . « ديتسهل » بو منازعه نك تاريخچه سننه حصر ايتديكى صحيفه لرده چوق موفق بر خلاصه ويريور . بو خلاصه ، « اقتصادى » نك نه اولديغى واقتصاد علمنك موضوعى تحديد نه صورتله ممكن اولديغى حقنده حاكم اولان فكر قارغشه لغنك پك كوزل بر افاده سيدر ؛ بز بو كله دوئلوسى ايچنه كيره جك دكلز . اساساً بو نا محدود متضاد فكر لرك اكثريسى ، مختلف جمعيت تپيلرينك اقتصادى تشككلرينه معكس اولان مختلف اقتصاد تپيلرينك بر ضرورى نتيجه سى اولمق اوزره تلقي ايدليك ايچاب ايدر .

[۶] — بونكله برابر اقتصادك نه معنايه كلديكى ، دها دوغريسى اقتصادى ايله غير اقتصادى آراسنده كى فرق على العاده لسانده كى استعماله نظراً تفريق ايتك هيچده مشكل ظن اولماز . « ديتسهل » ده بو نقطه يه اشارت ايدر ، (عيني كتاب : ص . ۱۵۴) . فى الحقيقه كندى هوسى ايچين ويا سپور ايچين كورك چكن بر آدامك فعاليتى ايله بر ساحلدن ديكرينه نقليات يامقله تعيش ايدن بر كيسه نك فعاليتى آراسنده كى « اقتصادى » فرق ادراك ايتك ايچين عقل سليم كافى كبيدر . بو كا رنمأ مسئله تعميم ايدلديجه بو ظاهرى وضوحك هيچده اعتماده لايق اولماديني در حال كوريلور .

[۷] — « ديتسهل » ك كتابدن ؛ Courcelle - Séneuil , Traité d'économie

بونلرده بر آرزونك و بر فائدينك افاده‌سی اولسونلر . (۸) بو ايكي متضاد نقطه حرکت ، طبيعته ، يالكز « اقتصادي » مفهومك بر برينه معكوس ايكي تلقيني اورته يه قويقله قالماش ، بله بوتون اقتصاد مسئلهلرينك طرز تدقيقنه و بالخاصه اساس مفهومك تلقيسي اوزرنده شدتله مؤثر اولمشدر . بز بوراده بو مناقشه جهلرندن هانكيسنك ترجيح ايدلسي ايجاب ايده جكنه حكم ايده جك دكلز ؛ چونكه اساساً بويله بر ترجيحك بدایه خطايه محكوم بر قرار اولاجفني ظن ايدیورز ؛ زیرا استحصاله ويريله جك قبلي هر هانكي بر معنایه كوره مختلف نتیجهلر حيقه جقدر . بوايسه علمي تدقیقاتي ، بالذات حادثه لرك تدقیقنه استناد ایتدیرمكدن فضله ، برطاقم حرکت نقطه لرینه كوره تأسيس ایتك اولور .

ديكر بر قسم اقتصاد مؤلفلري ، « ايش » مفهومك ايجنده ايكي اساسلي عنصر بولورلر : (۱) زحمت (۲) فائده . - في الحقیقه بو عنصرلره كوره « ايش » ك تعريفی قيصه جه شوبله اولمق ايجاب ايدر : « آز ويا چوق بر زحمتي مستلزم اولان و هر هانكي بر فائده يي توليد ايدن هر أمك ، اقتصادي فعاليتدر ، ايشدر . » (۹)

هر ايشده موجود اولان زحمت عنصری چوق صريح عد اولونوره في الحقیقه عملی حياتده ، بوتون تفرعاتيله عين خارجي منظره يي ارائه ايدن يعنی ميخانيكي عضوی بر قدرت صرفندن عبارت كوزوكن ايكي فعاليدن بری ذوق ايجين ، ديكری بر نوع مجبوریتله - معیشت مجبوریته - ايله ياپيلديغندن او فعالیتلری آیری نوعلره آیرمقده هیچ تردد ایتمز . بو مجبوریت « ايش » ك زحمت معناسنده ايلك و اك ابتدائی اساسدر . (۱۰) واقعا طبیعتك هر هانكي بر ایشه ، يعنی زحمته محتاج اولمقسزین انسانلره ، احتیاجلرینه تماميله الویریشلی بر طرزده احضار ایتمش اولدینی اشیا نوعلری

• Y. Guyau • La science économique P. 50 — [۸]

بو صورته « صحت ، ذكا و اسایشی بر ثروت و بر فائده » اولدقلری كبی دو قوتور دخی « اقتصادي اثرلری Les effets économiques اعتبارله اقتصادي قیمتی حائزدر . « كویو » ، (بر مملكتده آل ایشجيسنك مهارتی ، استعدادی و قدرتی ، ماكنه و ديكر مماثل آلات قدر او مملكتك ثروتندن بر پارچه تشكيل ايدر .) طرزنده كي فكرينه تماميله طرفدار كوزو كور .

C. Perreau , Cours d'économie politique Tome premier P. 83 — [۹]

[۱۱] دائماً محدوددر (هوا ، ضیا کی) . احتیاج سلسله‌سی ، انسانری ، یالکز « اشغال Occupation » فعالیتی ایله آله ایدیه‌بیله‌جک اولان اشیانك حدودی خارجه سوروکر : ایشته بوراده اقتصادی ایش باشلار ؛ بوده دائماً آز ویاجوق بر زحمتی احتوا ایدر . بوزحمت مفهومی ، روحیات نقطه نظرندن تعمیق ایدهرک بوتون اقتصادك اساسی یاپان اقتصادجیلر ، حظ و ألم حسلیله اقتصادی فعالیتی ایضاح ایدرلر . وبوصورتله برنوع اقتصادی Hédonisme حظجیلق وجوده کتیریرلر. [۱۳] « زحمت » ی اقتصادی ایشك اساسلی بر وصفی اولق اوزره قبول ایدنلر ، یوقاریده‌کی تعریفدهده کورولدیکی وجهله ، ایکنجی بر قید علاوه‌سنی ضروری عد ایدرلر : فائده . فی‌الحقیقه ایشك نام معناسیله اقتصادی اولابیلرسی آنجق اونك فائده تأمیننی شرطنه باغلیدر [۱۴] عکسی تقدیرده انسانك صرف ایتدیکی هر أممك آز ویاجوق بر حظ ویا ألم تولید ایدیه‌بیله‌جکی ، یاخود دیگر بر تعبیرله زحمتی احتوا ایده‌جکی بدیهیدر ؛ بواسه اقتصادی اولان فعالیتك اقتصادی اولمایانلردن تفریقنه مانع اولور .

[۱۰] — (ایش) ك زحمت معناسی ، بعض لسانلرده واضح بر صورتده کورلمکدهدر . مثلاً روسجهده (Trud) کله‌سی ، زحمت دیمکدر ؛ (ایش) ك روسجه مقابلی ده بوکلهدر . آذری تورکجه‌سی ، ایش مفهومی اغلب احتمال روسجهدن مترجم اولان (زحمت) کله‌سی ایله افاده ایتکدهدر .

[۱۱] — بونلره « سربست اشیا » دیورلر . C. I. Fuchs , Volkswirtschaftslehre .

[۱۲] — فوقس ، عینی اثر . ص . ۸

[۱۳] — Sven Helander, Die Ausgangspunkte der Wirtschaftswissenschaft

Fischer 1928 . I . 22 v 24

« لیفمان (Liefmann) نظریه‌سنك نقطه حرکتی ، منفرد هر انسانك دویدینی حظ و ألم حسلیدر ؛ انسان فعالیتنی ألم حسلری رینه ممکن اولدینی قدر فضله مقدارده حظ حسلری اقله ایتکه ، مطوف اولق اوزره صرف ایدر . حظ و ألم حسلریك فیزیولوژیک و پسیقولاژیک نقطه نظرندن ایش اوزرنده‌کی تأثیر حقیقده (حارمس) ك چوق کوزهل بر مقاله‌سنی ذکر ایدیه‌بیلر : Handwörterbuch der Staatswissenschaften, Jena , Fischer Artikel «Arbeit»

[۱۴] — بالذات « لیفمان » سعی قل قانونی نامیله معلوم اولان اقتصادی پراسیپنی شو

دستورله افاده ایدر ؛ فائده — مصرف = کار . [سوهن ههلاندهر ، عینی اثر . ص . ۲۱۰]

اقتصادى فعاليتها اساس اولان فائده‌يى نه صورتله تلتى ايتليدر ؟ يعنى هانكى نوع فائده‌درکه اونك تأمینی ایچین صرف اولنه‌جق فعالیتی ، (ایش) حالنه قویابیلیر ؟
 اك بويوك اقتصادجیلری Utilitariste بر كائنات تلقیسی [۱۵] وعظنه سوق ایدن « فائده » مفهومی ، بالذات اقتصادجیلر آراسنده - یوقاریده تماس ایتدیكمز -
 اختلافی تکرار میدانه چیقارمشدر : عجباً اقتصادی بر صورتده بزم ایچین فائده‌لی اولان - یوقاریده « مستحصل » صفتنی قوللاشمشدر - شیئر ، یالکز مادی اولانلر میدر ؛
 یوقسه معنوی اولان فائده‌لرده عینی سرلوحه آلتنه ادخال ایدلك ایجاب ایدرمی ؟
 [۱۶] کورولویورکه بوراده سؤال اولجه ذکر ایتدیكمز مستحصل - غیر مستحصل مناقشه‌سنه منجر اولمقدهدر .

* * *

بورایه قدر ویردیكمز ایضاحات ، « ایش » ك اقتصادجیلر طرفندن بر برندن نه قدر فرقلی نقطه حرکتله کوره حل ایدلك ایستلیدیكنی ، اساس اعتباریله ، کوسترمشدر ، ظن ایدرم . « ایش » ه ویریله‌جك معنا ، دوغریدن دوغری به بوتون اقتصادی شأنتك طرز تلقیسی اوزرنده مؤثر کوزوكمكدهدر ؛ اقتصادیانده بو درجه اهمیتلی بر مفهوم ، شیمدی به قدر مع التأسف تام بر وضوحه تثبیت ایديله‌مه‌مشدر . عجباً نقطه نظرلر آراسنده‌کی بو اختلاف زردن چیقیور ؟ بالذات لسان‌ایچنده چوق واضح و بسط کوزوکن بوکله ، اقتصادجیلرک علمی وآفاقى تدقیقلى آراسنه کیرنجه نیچین کثیف بر مهیمیت اکتساب ایدیور ؟ واقعا هپمز بو مفهومی علی‌العاده عملی حیاتمزه استعمال ایدرکن تردد بيله ایتمیورز . او حالده علمی تدقیقاتك ویردیكى بو منفی نتیجه‌ی ایضاح ایتلیز .

فی‌الحقیقه ایشه ویریله‌جك معنا ، صرف بر کله‌نك تحلیلی افاده‌سنندن عبارت

[۱۵] مه‌لادهر . عینی اثر. ص. ۲۱ و الخ .

[۱۶] — [لیفمان] . نظراً نهائی فائده نظریه‌سی Grenznutzentheorie ماده‌جیدره . بو نظریه‌یه کوره یالکز خارجی طبیعتنه طائد اشیا ، اقتصادی آرزونك موضوعی اولاق اوزره تالی اولنه‌بیلیر . طالبوکه « لیفمان » غیر مادی شیئرک دخی اقتصادی آرزونك موضوعی اولایله‌جکینی ادعا ایدر ، مثلاً برقونسر دیکلمك کبی . [مه‌لادهر ، عینی اثر. ص. ۲۱]

اولسهیدی ، مسئله او قدر اهمیتی حائز اولیه جقدی ؛ فقط اقتصادی تدقیقوله بر آرز استیناس ایتمش اولانلر ، چوق ای بیلیرکه بالخاصه بو کونکی جمعیتلر منک ایچنده پک مهم بر رول ایفا ایتدیکی اعتراض قبول ایتمز بر حقیقت اولان اقتصادی فعالیتلر وبالذات بوتون اقتصادی حادثلر ، هپ (ایش) ه استناد ایتمکده در . او حالده یوقاریده کی سؤالی تکرار ایده بیلیرز : عجبا بو قدر مهم بر مسئله اوزرنده بو تلقی اختلافی نره دن نشأت ایتمکده در ؟

بو خصوصده تثبیتی ممکن کوزوکن سبیلر آره سننده وهیچ شبهه سز باشده ، شیمدی یه قدر بو مسئله یی حل ایتمه چالیشان اقتصاد جیلرک ، « ایش » ك چوق اساسی اولان بر وصفی اهل ایتمش اولملرینی کوستره بیلیرزه اوده شودر : « ایش » ، نه منشأی ، نه ده تحقق واجرا طرز لری اعتباریله فردی بر واقعه دکل ، بلکه بوتون خصوصیتلری ایله اجتماعی بر حادثه در .

فی الحقیقه « ایش » ، فردیاً روحی بر واقعه اولارق تصور ایدیلدیکی مدنجه هر دورلو تحلیللره مقاومت ایده جکدر ونتیجه ده ایشده اساسی وصف اولوق اوزره تثبیت اولنه بیله جکی امید ایدیلن هر عنصر (زحمت ، حظ و الم ، فائده الخ) ، نهایت (ایش) ك آنجق معین بر نوعی احتوا ایتمه ، یعنی آنجق قسمی وتالی بر ایضاحدن عبارت قالمغه محکوم اولاجقدر . حتی بو طرز تلقی ، دها فضله تعمیق ایدیه جک اولور ایسه یا دوغریدن دوغری یه بو مفهومك وبالنتیجه بوتون اقتصادی شأیتك یا کلهش بر تلقیسنه سوق ایده جک ، یاخود بو مفهومك تمامیه تصریحی ممکن اولامیه جفی قناعتنی اویاندیرمش اولاجقدر . [۱۷]

اقتصادی شأیتك و حادثه لرك اجتماعی بر وصفی حائز اولدقلری حقنده کی فکر آرتق یکی بر ادعا اولمقدن چیقمشدر . « فریدرخی لیست » دن بری اقتصاد جیلرک

[۱۷] — بو خصوصده تاریخی ذوق غالب اولان « بوخه ر » بو نوع تعریفلردن فراغت ایتکی ترجیح ایتدیکی کبی (دیتسه ل ، عینی اثر ، ص . ۱۵۵) « هارمس » دخی صراحتله شو حکمی ویرمکدن چکینمبور : « ایش ، اویون و passe-temps الخ آراسنده کی حدود او قدار سیالدرکه بو خصوصده قطعی صورتده تحدید ایدلمش مقوله لرك وضعی افتحای غیر قابل بر طاقم مشکلاته معروض قالیر وبودن دولایی بو معناده « ایش » ی تعریف ایتک ممکن اولاماز .

اکثریسی جمعیت حیاتیله اقتصادی حادثه لر آراسنده کی صیقی رابطهی انکار ایتیمورلر . آلمانیاده خاصه « لیست » ایله باشلایان « تاریخی مکتب » ، لیبه رالره مخالف اولارق، اقتصادی حادثه لرك ایضاحی ایچین « صرف اقتصادی حرکت ایدن انسان » رینه « تام انسان Vollmensch » ك [۲۹] تدقیق ضرورتی اورته به آندی بوسورتله Homo oeconomicus رینه Societa oeconomica ، اقتصادی تدقیق لرك موضوعی تشکیل ایدی . [۱۸] فی الحقیقه تاریخی مکتبه نظراً ، هر اقتصادی حادثه ، دیگر اجتماعی حادثه لرك تأثیری آلتنده بر کل اولارق جریان ایدر . ایشته بوتلقینك اك كوزهل نمونه سنی ، اقتصادی فعالیتك علی العموم سائق لرنی آراشدیرمنی اقتصادی تدقیق لرك اساسی اولق اوزره کوستردن « شموله ر » ده بولابیلیرن [۱۹] . تاریخی مکتبك اك شایان دقت ممتلی اولان « شموله ر » ، « ایش » ك ماهیتنی تعیین ایتك ایسترن کن دیورکه « دائمی بر أمك صرفیه اجتماعی - عقلی بر طاقم غایه لری تعقیب ایدن هر بشری فعالیتی « ایش » عدایده جك اولورسه ق ، بوتقدیرده وحشیلرك بر حیوانی اولدیرمك ویا هر هانکی بر صورتله غذا آرامق اوزره صرف ایتدکلری منفرد فعالیت رینه ده ایش نامنی ویرمکده ترده دوشه رز... انسان ، ایشی آنجق یاواش یاواش اوکره نه . بیلمشدر . » [۲۰] « ایش » بر پلانه نظراً فعالیتدر؛ ایش متبدل آرزولره ومیلانلره

[۱۸] — « تام انسان » مفهومی ، اوزرنده یالکیز اقتصاد قانونلرنك تأثیر ایتدیکی فرض اولنان انسان دکل ، بلکه اجتماعی حیاتك بوتون قسملرنی تمثیل ایدن آدام معناسنه قوالایورلر . مختلف اجتماعی اقتصاد تلقیلری حقنده فکر ایتدیک ایستیلر ، « هه لاندور » ك « اقتصاد علمنك حرکت نقطه لری » آدی کتانبنده فائده لی و مقایسه لی معلومات بولابیلیرلر . [دردیجی فصل : صرف اقتصادی و اقتصادی - اجتماعی اقتصاد علملری .]

[۱۹] — « حقیقی بولق ایچین ، « هرمان » ، « روشه ر » و « قینیس » ك یورودیکی بولدن باشقه بریول انتخاب ایتکلر کمز ایجاب ایدر ؛ یعنی معیشت میلی و حس مشترک کی ایکی مجرد فکرک تحلیلنی یا عمقندن ایسه ، اقتصادی فعالیتك علی العموم سائق لری نه اولدیغنی ، بومعیشت میلینك دیگر میلانلر میانده ناصل نماز ایتدیکنی ، اقتصادی خصیصه لر تسمیه ایتدیکنیز و صغرله قارشى بومعیشت میلانك ناصل وضعیت آلدیغنی و كذلك بومیلانك یاننده ، چالیشقانلق ، مقتضایك و فکر تشبیک ناصل وجود بولدیغنی روحی و تاریخی بر نقطه نظر دن تدقیق ایتلی تر . » G.Schmoller, Grundriss der allgemeinen Volkswirtschaftslehre I. Teil S. 33

حاکمیتدن دوغار ودائما او آنده موجود اولان دکل ، بلکه استقباله عائد بولونان غایه لره خدمت ایدر . » [۲۱] .

اقتصادده تاریخی و اجتماعی نقطه نظرک حاکمیتنی ترویج ایدنلر آراسنده بالخاصه « زومبارت » ، ایشک شانی وصفلرینی تثبیت ایتک خصوصنه چوق اهمیت ویرمشدر . (زومبارت) ه نظرآ انسان طرفندن صرف اولنان هرایش ، اجتماعی اولمق مجبوریتنده در . اونک ایچیندرکه ایش مسئله سی ، بر اجتماعیات مسئله سیدر . [۲۲] اجتماعی اولان ایشک ، کندیسنه مشابه کوزوکه بیله جک دیگر مقوله لردن تفریق ایچین باشقه بر اساسی وصف دها واردرکه اوده ایشک آفاقی اولان غایه سیدر . فی الحقیقه « بشری فعالیت ، معقول بر حرکت اولمق ، یعنی بر طاقم غایه لره متوجه بر حرکت اولمق اعتباریله حیوانی فعالیتدن آریلایغی کبی ، کندی خارجنده موجود غایه لره متوجه اولمق اعتباریله ده - بالذات غایه سی کندی دروننده مندمج بولونان - اویوندن تفریق اولنور ؛ ایشته بو اوصافی حائز اولان فعالیت ه ایش نامنی ویررز . » [۲۳]

*
**

کورولویورکه « ایش » ک ، فردی عنصرلره ، سائقلره و منشألره کوره تحلیلی اله اجتماعی بر مؤسسسه حالنده کی ویا اجتماعی شرائط و محیطک مولودی صورتنده کی تدقیق ، اقتصادده بر برینه تمامیه ضد ایکی آیری جریان وجوده کتیرمشدر . فردی ویا جمعیتی اساس عدایده ن تله قیلر آراسنده کی بوفرک ، یالکز اقتصادیا نده دکل ، بلکه بوتون دیگر عاملرده وحتی بالذات عمومی اجتماعیا نده ده مؤثر اولمقده در . بزبو کوچوک تدقیقمزده بو ایکی آیری کوروش طرزیک تک بر مسئله اوزرنده ناصل غیر قابل اقتحام مشکلات ایقاع ایتدیکنی - صرف نتیجه لری قید ایتک اوزره - کوسترمکه چالیشدق . عجبیا بو مشکلات ، قطعی بر صورتده حل ایدلمکه مستعد اولیه جق قدر وخیم میدر ؟ بو نتیجه قبول ایدیله جک اولور ایسه ، مثبت بر اقتصاد وحتی اجتماعیات

[۲۱] — شموله ز ، عینی اثر . قسم ۱ . ص ۳۹ .

[۲۲] — W. Sombart. Der moderne Kapitalismus 1924 I.d S 7

[۲۳] — زومبارت ، عینی اثر . عینی صحیفه .

علمك تدويندن فراغت ايتمك ايجاب ايدر ؛ چونكه حقيقهً بو ايكي آري تلقى
ردفعه آنا خطلري اعتباريله بربرندن تماميله فرقلى و حتى بربرينه يان باقان آري
ايكي علمك وجوده كلسنى انتاج ايدىيور . [۲۴]

بز بو ايكي تلقى طرزندن ، آنجق جمعيتى اساس عد ايدن واجتماعى عامللري
فردياً روحى عنصرلره ارجاع ايتمين تلقى به طرفدار اولابيلير . اساساً فردك
شعورنده دائماً موجود اولدينى بو اعتبار ايله فردك فعاليتى اوزرنده مؤثر اولدينى
ظن ايديلن عنصرلره و حكملره استناد ايتمك صورتيله آفاقى اولارق موجود
شيئلري ايضاح ايتمكه امكان يوقدر . بو امكانسزلى بارز برشكلده تثيت ايدبيلمك
ايچين ، بوراده تدقيق موضوعمى تشكيل ايدن (ايش) ك ، فردى عنصرلره
كورده ياپيلمش اولان ايضاحلرني تحليل ايدلم :

« اقتصادى ايش » ك اساسلى وصفارندن برى اولق اوزره « زحمت » ي
كوسترمك ، « ايش » ي كنديسنه مشابه اولان مقوله اردن تميز ايتمكه دكل ،
بلكه بوشابه مقوله لرك هپسندنه مشترك كى كوزوكن برحالت روحيه استناد ايتمك
دولاييسيله مفهومى اغلاق ايتمكه يارار ؛ چونكه اولاً « زحمت » على الاطلاق
آلينه جق اولور ايسه ، يالكر اقتصادى اولان فعاليتلرده دكل ، بلكه عموميتله
بوتون فعاليتلرده ، اويونده ، عبادتده و اخلاقى بر حركتده (مثلاً دكزه دوشن
بركيسه ي قورتر مق فداكارلغنده) مشاهده اولنه بيلير . بو واسع حدود ايچنده
هر زحمت ، بر قدرت صرف ايتمك معناسنه فيزيولوژيك بر حادثه نك منهاستنده حاصل
اولمش فردياً روحى بر حالدن باشقه برشكل دكلدر . بناء عليه بو قدر متنوع اظهارلري
اولان بر شعور كيفيتنك ، اقتصادى فعاليتده اساس عد ايديسى بزى بو مفهوم حقدنه

[۲۴] — زومبارتك ، بو نسخه مزده مندرج بولنان « اجتماعيات نهدر ؟ » سرلوحه لى
مقاله سى بو ايكي نوع علمك اوصافنى چوق كوزهل تثيت ايدر . علمى سوسياлизмك بايلرندن
عد ايديلن (رودبهرتوس ۱۸۰۵-۱۸۷۵) ، اقتصادده فردى ويا جمعيتى اساس عد ايتمك
حقدنه شويله دييور : « معاصر اقتصاد علمى زمانك فرديجى جريانه قاياشدره . بو اقتصادجىلر
ايش بولومى نتيجه سنده بركل تشكيل ايدن اجتماعى وحدتى كوچوك كوچوك پارچهلره آيرمشر
واوندن صوكره بو وحدته هر فردك منفرد اش-تراكلرندن كل مفهومه - يعنى جمعيتيه -

هیچ بر صورتله تنویر ایده مز . فضله اولارق بو شعور کیفیتنی ، اقتصادی فعالیت ایچین اساس عد ایتک ، برخطایی ده احتوا ایدر ؛ چونکه زحمت بر شعور حالتی شکلنده قالدقجه ، بک چوق دفعه ، فرد طرفندن دائماً متحول نسبتدرده ادراک ایدیلن قیمت حکمندن باشقه برشی ده اولاماز : علی العموم زحمت و یورغونلق ، صرف اولتان عضوی قدرت ایله متناسب بر صورتده و میخانیکی اولارق ادراک اولونماز ؛ بلکه بو فعالیت اوزرنده تأثیر اجرا ایدن قیمت حکمترینک تأسیس ابتدیکی نسبتدر داخلنده تحصل ایدر . بونک ، اقتصادی فعالیتله تعلق ایدن قسمنده اک کوزهل مثالی « زومبارت » چوق شایان دقت بر تحلیل ایله کوستریور [۲۵] « زومبارت » ی مسلکی تمثیله مستند بر جمعیت فکرنی « غریب فکر لرله مشبوع اولان دورمیزک اک غریب فکری » دیه تسمیه ایتکه سوق ایدن بوتدقیقلر ، فردک یادیغنی ایشدن دو یاجنی حظویا املک ، دوغریدن دوغری به اجتماعی و اقتصادی شرائطه باغلی اولدیغنی واضح بر صورتده اثبات ایدر .

هر اقتصادی ایشده مندمج اولدیغنی قبول ایدیلن زحمت عنصرینک بو مهمیتنی ازاله ایتک ایچین ، یوقاریدهده قید ابتدیکمز وجهله ، ایکنجی بر عنصر علاوهسی تکلیف اولونورکه اوده صرف اولونان املک احتوا ایده جکی فائده در . بو صورتله (ایش) ك تعريفی « مفید اولق شرطیله زحمتی مستلزم بر املک » شکلنده قولایجه تثبیت ایدیلیور .

معناسی چوق صریح اولان بوفائده مفهومنی ده دقتلی بر تحلیلله معروض براقه جق اولور ایشهق ظاهری اولان بو وضوحک سرعتله غائب اولدیغنی کورورز . فی الحقیقه مفید دیدیکمز شیئلر ، بزم آرزولرمزه توافق ایدن ، بزده ممنونیت تولید ایدن شیلردر ؛ آرزولرمیزک تطمیننی ، حظ و ممنونیت شعوری بزنی مسعود ایدر .

W. Sombart Die Deutsche Volkswirtschaft im 19 Jahrhundert 1909 — [۲۵]

« مسلك و ملك بحی وبالخاصه ص. ۴۶۳-۴۶۴ »

فرد ایله یادیغنی ایش آراسنده کی اجتماعی مناسبتلر ، ایش حقنده تشکل ایدن قیمت حکمترینه نه صورتله منشاء اولدیغنی کورهن « فوریه Fourrier » ایشده هیچ بر زمان اساسی بر عنصر اولمایان زحمتی بر طرف ایتک چارهلرینی کوسترمکه چالیشر .

بوصورتله سعادتمز ، آله ایتمک ایستدیکمز « فائده » لرك ، آرزوایتدیکمز برنسبت داخلنده تأمیننه مربوط اولاجقدر . ایشه بو فائده لری وجوده کتیره جک قدرت ، ایشاردر . « ایش » ک مفیدیت صفتنی اک فضله اعتماد ایدیله بیله جک بر حرکت نقطه سی عدایدنلر ، انسانلری ، متادیا کنیشه لین بر احتیاج دائره سی ایچنده وارض اوزرنده ایلك ظهورلرندن بوکونه قدر متادیا آرتان بر حرصله سعادتلرینی ومنفتلرینی تأمین ایله مشغول تصور ایدرلر . انسانلر تحول وتکامل ایتدکجه دهها فضله مسعود اولورلر وبو دهها فضله سعادتنی ادامه و تزید ایچین ممکن اولدینی قدر فائده لرك و اقتصادی قیمتلرک مقدارینی و کیفیتنی آرتدیرمغه چالیشیرلر . وایشتهینه بوساقله درکه « ایش » ، فائده کثافتنی آرتدیرمق ایچین ، خصوصی برطاقم تشکیلاته ، یعنی ایش بولومنه تابع اولور . (۲۵) انکلز اقتصاد مکتبنده (لیبرالیزم) ، اقتصادی حادثه لرك مولدی عد اولونان موهوم « اقتصاد آدمی Homo Oeconomicus » بو فائده تلقینسک اک مجرد وصاف تیبیدر . (۲۶) عمومیتله بوتون انکلز اقتصاد جیلرنده واجتماعی فیلسوفلرنده مشترک بر وصف کبی کوزوکن بوفردی فائده جیلک ، اقتصاد علمنده او قدر دهرین بر ایز بر ایشدرکه بوکون قطعیا - ویا هیچ اولمازسه فردی اولمق اوزره - فائده جی تلقی ایدیله میه جک مؤلفلر بیله بو تأثیردن کنیدیلرینی قورتارامیورلر .

« دورقه یم » ، انکلز اقتصاد جیلغنک بوساسلی ته زینی ییقمق ایچین ، « ایش بولومی » آدی اثرینک مهم بر فصلنی « سعادت » مفهومنک تحلیلنه حصرا یتشدر . (۲۷) مؤلف بوراده کوستریورکه ، تاریخک هر آننده انسانلرک کرک تصور ایتدکلری و کرک تصاحب ایده بیلدکلری سعادتک حدودی دائما معیندر وهر دورده بو معین سعادت حدودی ایچنده انسانلر بعضاً مسعود ، بعضاً ده غیر مسعود اولویور . جمعیتک کندیسنه خاص بر زندگی ایله زمان زمان اورتایه آتدینی یکی ایده آلر چیقما دقجه بو سعادت حدودی ثابت قالیور . بو حدودک هر دفعه کنیشه ییشی « اتحار » آدی ارنده ده ایضاح ایتدیکی کبی ، یکی بر جمعیت موازنه سزلکی نتیجه سی اولارق متزاید بر بدبختلغک منشأی اولویور . ابتدائی انسانله مدنی بر انسانی مقایسه ایتدیکمز زمان برنجی به نظر آیکنجینک آئنده بولونان فائده لی اشیانک مبدولیتی هیچ ده مدنی بی

دها مسعود ايده ميور. مدنيتك ترقيسيله اتحارلك زايدي « دور قهيم » ه نظر آيك بليغ بر دليلدر .

بو صورتله فائده منھومي يالكز جمعيت ايچنده ياشايان فردلك يگونه كوره ايشك اوھافني تعين ايده مديكي كبي دوغرو دن دوغرويه فردك روحي وضعيته كورده ايشك اساسلي بر عنصرى اولاميور. فائدهيه ، ايستر « دويل فرده و پاره تو » كبي « كفايت Ophélimité » ياخود « لاندري » كبي « appétibilité » وياخود « شارل ژيد » ك تكليف ايتديكي وجهله « désirabilité » اسمى ويريلسين وايستر ايشانك ايچنده مكنوز برخاصه دن (مثلا الماسه تمايلز الماسك پارلاقلغندن) ايلري كاسين ، ايسترسه ايشايه فرد طرفندن ويريلش عندي و اعتباري بر حكمدن عبارت بولونسون (۳۰) ، بزه ايشك اقتصادي منشأني يالكز باشنه ايضاح ايتمكدن چوق اوزاقدرد ؛ چونكه بو تقديرده سؤالك ساحه سي نيچين فلان ويا فلان ايشانك دور دور بعضاً فائده لي ، بعضاً فائده سز تلق اولونديغي نقطه سنه انتقال ايتمش اولور. بوراده اقتصادك چوق مشهور وعيني نسبتده پك مبهم ديكر بر مفهومنه مراجعت ايتمكدن باشقه چاره قالمز ؛ كه اوده احتياجدرد . في الحقيقه ايشك مقياسي فردي فائده اولونجه ايشدن متولد بوتون حادثه لري ده عيني مقيااس ايله مساحه ايتمه كجه مجبوريت حاصل اولور . مثلاً ، قيمت ، محصولك قيمتي حالنده ايشك قيمتنه منحصر قالدقجه ، يا او ايشي ياپانك ياخود آلانك يعنى ، على العاده تعبيريله ايشدن استفاده ايده نك الده ايتديكي فائده على العموم قيمتلك اولجوسى اولوق لازم كلير .

اقتصادى فعاليتلري فردياً روحي عناصره استناد ايتدير مكه چالیشان اقتصادجيلرك دوشديكي كرويوه اوزرنده ده فضله اصرار ايده جك دكلز . شيمدى دوغرو دن دوغرييه ايشك اجتماعي تعريفندن حركت ايدن تلقيلري كوزدن كچيره بيليرز . يوقارنده « زومبارت » طرفندن تكليف ايديلن تعريف قيدايتك . « زومبارت » ه نظرآ ايشك ك مبهم وصفى ، جمعيت ايچنده معين بر تشكيلاته تابع بولونمق و غايه سي كندى خارجنده بولونمقدر . بوصول قيدا ووزرنده بر آن توقف ايده لم. زحمت و فائده كبي مفهوملري انفسى بر رقيمت حكمي عدايدهرك ايشك اساس بروصفي اولاميه جغني پك حقل اولارق ادعا ايدن « زومبارت » عجباً ايشك آفاقي غايه سنى كوسترمك صورتيله نام بر تعريف ياپايلشمشيدرد ؛ بزه اويله كليور كه اكر « زومبارت » ك بو

غایه دن نه قصد ایتدیکنی تمامیه تثبیت ایتک ممکن اولمازسه ایشک ینه صریح و تام اوصافنی بولمش اولاماز. فی الحقیقه مثلاً ، برخرسزک صرف ایتدیکی اتمک ویا طور اغانه ا کدیکی نباتک ا برتسی صباحه قادر محو اولماسی ایچین وحشینک یابدیغنی آیین بوتون دیگر اقتصادی فعالیتلر کیبی برایش عدایدلمک ایجاب ایدر . چونکه خرسزک فعالیتی طبقی بر مستحصل کیبی قیمتی حائز اشیا آله کچیرمک شکلنده بر آفاقی غایه به معطوفدر؛ وحشینک آیینی ده ، یاپاجنی حرکتی باغلی اولان طبیعی بر حادثه نك تولیدینه معطوف اولق اوزره عینی درجده آفاقی بر غایه بی استهداف ایدر . ایکی مثالدن برنجی بی ، یعنی خرسزک مثالی بالذات « زومبارت » دن آلیورز . فی الحقیقه « زومبارت » دوشدیکی غرابتک فرقنه وارمقسزین خرسزک فعالیتنی « اجتماعی نقطه نظر دن مضر اولماسنه رغماً » (۳۱) اقتصادی عدایدر . اکر « زومبارت » - برچوق سوسیالیستلرک ادعا ایتدیکی کیبی - علی العموم قایتالیست اقتصاد نظامنده سرمایه دار صنفک اقتصادی فعالیتنی بر خرسزک عدا ایتک فکرینه طرفدار دخی اولمش اولسه ایدی ینه جزا قانونک محکوم ایتدیکی خرسزک فعالیتیه مشروع وقانونی خرسزک فعالیتنی بر بردن تفریق ایتکه مجبور اولوردی و بر یسنگ اوزرینه بوتون بر جمعیتک مؤسس اولدیغنی ، دیگرینک ایسه بالذات بوتشکیلاته قارشی بر حرکت اولدیغنی تصدیق ایدردی . فقط بالخاصه ایکنجی مثالزده آفاقی غایتک یالکزباشنه اقتصادی ایشی توصیف ایده میه جکنی واضح بر صورتده کورمک قابل اولویور .

بز عینی فکر اوزرنده بر آز دها ایلری کیده رک دییه بیلیرزکه « زومبارت » ک نهدن عبارت اولدیغنی قید ایتدیکی غایه بی اقتصادی قیمتله اتمک شکلنده تثبیت دخی ایتش اولسه ق ، ظنمزجه ینه مسئله بی حل ایتش اولامایه جغز . چونکه مثلاً - بر برینه ضد کیبی کوزوکن ایکی مثال آلام - یاغمور دعاسنه چیقان بر کویلو ایله یکی بر ته قنیق کشف یاپان بر عالمک اتمکنی تحلیل ایده لم : بونلرک هر ایکیسنی ده اقتصادی قیمتله استهداف ایدن وغایه لری آفاقی اولان فعالیتلر عدا ایتکه مجبورز . حالبوکه بونلرک ایش وصفلری هیچ شهسز بوغداننی بازاره کوتورن دیگر بر کویلونک و بر او طوموبیل فابریقه سنده چالیشان ته قنسیه نك فعالیتلریله مقایسه ایدله مینه جک بر حالددر . ایکنجی مثالده کی کویلو و ته قنسیه ن - اقتصادی اولدیغنده قطعاً تردد جائز اولمایان - ایشلرک صاحبدرلر . حالبوکه ایلک ایکی مثالز بزى بو خصوصده

ترده دوشوره بيلير . خاصة لابوراتوارنده ياديني كشي ايله يالكز علمي برقيمت
 آلدمايتش اولان كاشف مثالي هنوز اقتصادي بلشمه مش ، يعني ، « زومبارت » ك غايتيني
 احتوا ايتسنة رغماً ايش حالنه كله مه مش بر فعاليتي كوستيرير . بوكا مائل مثاللري
 مدنيت تاريخنده بولق ممكندر [۳۲] ؛ او حالده اقتصادي قيمتلري توليد ايتك
 استعدادنده اولان و او غايه اوغرنده صرف ايدلمش اولان امكلك دنخي اقتصادي
 برايش ماهيته كيره بيلمسي آنجق يكي بر طاقم وصفلر احرازيله ممكن اولاييله جكدر .
 بوراده مسئله نك بوسبوتون خصوصي بر جبهه سنه دها تماس ايتك صورتيله
 تجر به مزك صوك قسمنه واصل اولمش اولاجنز .

معلومدر كه « دورقهم » ايش بولومك اجتماعي فونكسيوتى اقتصادي صورتده
 كيتد كجه دها فضله اشيا استحصال ايتكده دكل ، بلكه انسانلري بر برينه كيتد كجه
 دها فضله صيق بر صورتده ربط ايتكده بولور [۳۳] . « دورقهم » مكتبك
 بو اخلاقي تمايلي شيمدى يه قدار حاكم اولان اقتصاد تلقيلريله چوق ضد بروضيت
 طاقنير . بالخاصه اقتصادي حادثه لرك ماهيتي حقنده « دورقهم » ك فكرلري ماديجي
 تلقينك قطعياً ائتلاف ايدمه جكي بر خصوصيت عرض ايدر . « دورقهم » ك
 « سياسي اقتصاد جمعيتك » بر اجتماعنده او قوديني تهز بو ايكي تلقى
 آراسنده كي مجادله نك باشلانغجيدر . [۳۴] . بوتنه زك اساسي ، اقتصادي
 حادثه لرك بوتون ديكر اجتماعي حادثه لر كي بر opinion محصولي اولديغني اثبات ايتكدر .
 ديكر طرفدن « اجتماعيات اصولنك قاعده لري » آدلى اثرنده « دورقهم » ، بوتون

[۳۲] — « اوپن هايمر » ته قنيق كشفلرك اقتصادي بر ماهيت آله بيلمسي ايچين
 « معشري احتياج » ديدكي بر شرائط بكونه متوقف اولديغني قيد ايدر .

Franz Oppenheimer, system der Soziologie, S.B.I.Hb S.259

عيني اردن : [« پاهن » ايلك بخار ماكنه سني و ايلك بخارله متحرك كمي نمونه سني
 اون يدنجي عصر ك نهايتنده ياشمى . فقط بو كشفك تكمل و تطبيق ، آنجق ايلك تجربه دن
 يوز سنه صوكره بايله بيلدى . چونكه آنجق او زمان مستملكلردن مواد منسوجه طلبى
 فوق العاده بر صورتده آرمش بولونيوردى . بخارك استعمالى آنجق اوزمان قابل اولاييلردى .

Paul Barth, die Philosophie der Geschichte als Soziologie. s.258

كذلك [مطبوع غزته آروپاده آنجق اون يدنجي عصرده ميدانه چيقدى ، يعني ته قنيق
 امكاندن آنجق ايكي عصر صوكره . حالبوكه قرون اولاده انسانلر محرر غزته لري بيلورلردى .

Vierkandt, Stetigkeit im Kulturwandel S 126

[۳۳] — بوغله . عيني اثر . ۱۳۲ .

Ch. Bouglé Leçons de Sociologie sur l'évolution des valeurs 1922 P.96 — [۳۴]

اجتماعی حادثه‌لری (اقتصادی اولانلر دخی داخل اولوق اوزره) حرکت ، تفکر و تحسس طرز لرینه ارجاع ایدر . [۳۵]

اقتصادی حادثه‌لرک علی العموم بوتون جمعیت حادثه‌لرندن ماهیت اعتباریله قطعاً فرقلی اولمادیغنی قبول ایتک ، اقتصاد علمنه تاریخی مکتبده اولدیغندن چوق دها فضله اجتماعی کوروشی تطبیق ایتک دیمکدر . فی الحقیقه تاریخی مکتبه نظراً اقتصادی حادثه‌لر بر جمعیت ایچنده جریان ایتک دولایسیله دیکر اجتماعی مؤسسسه‌لرله برلکده یاشارلر ، اونلردن تأثیر آلیرلر واونلر اوزرینه موثر اولورلر ؛ فقط بو حال هیچ بر زمان اقتصادی حادثه‌لرک دیکر اجتماعی حادثه‌لرله عینی ماهیتده اولماسی نتیجه‌سنی تولید ایتمز . بناءً علیه « دورقه‌یم » ک تلقیسنی تاریخی مکتبه نظراً دها جذری عد ایتک ایجاب ایدر . [۳۶] « دورقه‌یم » ک بوتوزی اقتصادجیلرک شدتلی صورتده هجومنه معروض قالمشدر . [۳۷] .

تاریخی ماده‌جیلک ؛ « دورقه‌یم » اجتماعیاتنه دیکر بر جبهه‌دن تام معکوس بر تلقی وجوده کتیریر . مارکسیسمه نظراً اقتصادی حادثه‌لر ، دیکر نوع اجتماعی حادثه‌لرله همعیار اولمقدن چوق دها فضله ، بلکه بالذات بوتون اجتماعی حادثه‌لرک اساسنی تشکیل ایدرلر ؛ بو صورتله « اقتصادی » خارجنده کی بوتون اجتماعی حادثه‌لر برر « شبه حادثه épiphénomène » اولور [۳۸] .

[۳۵] — ص . ۶

E. Simiand , La méthode positive en science économique . [۳۶]

[۳۷] بوغله ، عینی اثر . ص . ۹۶, ۹۷ « کویو » نك اعتراضی : اقتصاد علمی ریاضی ویاخود فیزیکی حقیقتلر قاندر قیمت حکملرینک تحولاتندن مستقل اولوق اوزره آفاق حقیقتلر بولمشدر . « دبله‌ی » ، « قیمت غایت قطعی بر طاقم طبیعی قانونلرله تعین ایدر . » عرض و طلب قانونی بوتون قیمتلی قیمت حکملرندن تامامیله مستقل اولاروق تنظیم ایدر . « دییور . « لوروابولیو » یه نظراً سیاسی اقتصاد هیچ اولمازسه اساسی قانونلری اعتباریله آشکار بر صورتده آفاقیدر و بو قانونلر قیمت کلمه‌لرینک تحولاتی نه اولورسه اولسون دائماً ثابتدرلر . »

K. Marx , Critique de l'économie politique 1899 P . 255 [۳۸]

« جمعیتک تشریحی اقتصادده آرامق لازمدر . انسانلر ، اجتماعی استحصالده اراده‌لرندن مستقل ضروری و معین بر طاقم علاقه‌لر تأسیس ایدرلر . بو استحصال علاقه‌لری او انسانلرک مادی استحصال قوتلرینک انکشاف درجه‌سنه تقابل ایدر . بو استحصال علاقه‌لرینک هیئت عمومی‌سی جمعیتک اقتصادی بنیه‌سنی وجوده کتیریر . بو بنیه ، حقوقی و سیاسی اولان برفوقانی بنیه‌نک تمیلدر . وجدانک اجتماعی و معین اولان بوتون شکللری بو اساسه عائددر . انسانک موجودیتنی تعیین ایدن وجدانی دکل ، بلکه وجدانی تمین ایدن اجتماعی موجودیتیدر . »

كرك ماده جي اولان و كرك اولمايان اقتصاد جيلرك بوا اعتراضلرينه اجتماعيات جي لطف فندان مقنع جوابلر و يريلشدر . بز بوراده بو مناقشه لرك تفرعاتنه كيره جك دكلز ؛ بلكه بوتون بو اعتراضلري مشتركاً احتوا ايدييور كورونهن اساسي ، « دور قهيم » ك تلقيسنه علاوه اتمك ممكن اولوب اولاميه جفني آراشدير اجغز .

اجتماعيات ، مكتبك ، اقتصادي شأنت حقتنده كي تلقيسي ، ديكر اقتصاد مكتبلرينك وبالخاصه تاريخي ماده جيلكك ياننده برنوع سپيريتو آلزم شكلنده كوزو كويور ؛ اقتصادي فعاليتلرك سائقلريني دوغرو دن دوغرويه قيمت حكملرينه ارجاع اتمك و ديكر نوع قيمت حكملريله بونلر آراسنده فرق كورمه مك ، شيمدي به قدر آفاقي اولق اوزره قبول ايدينش اولان ثروت ، قيمت الح مفهوملريني ده ايده آليزه اتمكي انتاج ايدييور . واقعا « دور قهيم » دييور كه « اشيانك قيمتي ، يالكز حائز اولدقلى آفاقي خاصه لره دكل ، بلكه بواشيا حقتنده بسله ن قناعتده تابعدر . بونكله برابر بوقناعت قسماً ، اشياده كي بو آفاقي خاصه لره نظراً تعين ايدر ؛ فقط اونك اوزرنده مؤثر اولان يالكز بو خاصه لر دكلدر . [۳۹] » .

اقتصادي فعاليتلرك خارجنده قالان بوتون اجتماعي حادثه لرده مشترك بروصف وار ايسه اوده بو حادثه لرك ، محتوالري و غايه لري اعتباريله ، دها فضله شكلجي اولمليددر ؛ يعني بونلرك سبب وجودلري بالذات كندى ايچنده كوزو كور . في الحقيقه بوتون قيمت حكملري ، جمعيت ايچنده كي فونقسيوني اعتباريله ، مشترك برغايه به متوجهدر . بو غايه ، هر شيدن اول براخلاقي وارلق اولان جمعيته منتهي اولور ؛ يعني جمعيتك حياتي ايچين ، فردلرك بربرينه مربوط عضولر حالنده ياشامسي ايچين ، بر رابطه وظيفه سني حائزدرلر .

بو صورتله بوتون قيمت حكملري ، بر جمعيته منسوب فردلر آراسنده ، جمعيت ايچين درجه درجه اهميتلي برمناسبتلر نظامي تأسيس اتمك وظيفه سني كورورلر . فقط بو وظيفه نك ايفاسنده ، على العاده قيمت حكملري ، فردلري حر كته كتيردكدن صوكره كنديلري خارجنده برطاقم موضوعلره تطبيق ايدلمكه محتاج دكلدر . مثلاً ديني بر قيمت حكمي ، فردلرك وجداننده ياشا ديني مدتجه اولديني كي ، بر حر كته حالنده تظاهر ايتديكي زمان دخي آنجق بر قيمت حكمي اولارق قالير و منسوب اولديني سيستمه ايچنده غايه سني تأمين ايتش اولور . نته كيم بوني فردك شعورندن

حرکت ایده رک مشاهده ابتدیکمز زمان دخی عینی نتیجه به واربرز : قیمت حکملربنک مفکوره به آز ویا چوق یاقین اولارق وجود بولمش اولان فردی تحوللرندن صرف نظر ایده جک اولورسه ق مطلق کوزوکن وصفی ، ایشته بوشکلجیلنکک بر نتیجه سی تلقی ایده مز می ؟

بوکا مقابل عجاا اقتصادی فعالیتلر و بونک محرکی اولان اقتصادی قیمتلر ده بویله میدر؟ قیصه بر تحلیل بزه بونک عکسنی کوستیر ؛ واقعا اقتصادی فعالیتلر قیمت حکمی حالنده مطالعه اولونسه لر دخی ، بونقطه ده بر خصوصیت عرض ایتمکده درلر : بر جمعیت داخلنده ، قیمتی حائر اولوق اوزره ، یعنی هر هانکی بر قیمت حکمی افاده ایتمک شرطیله صرف اولنان امکار ، یعنی ایشلر ، یالکیز شکلجی برغایه بی حائر دکلددرلر ؛ بلکه کنیدیلربنک خارجنده توجه ایتمکری بر هدف واردر ؛ بوهدف ، «دورقه یم» ک کمال احتیاطله قوللانیدینی « غایه » فکرینی بوتون وضوحیله و بلاقید احتوا ایدر . علی العاده اجتماعی طرز حرکتلره اقتصادی فعالیتلری بر برندن تمیز ایدن اک مهم وفارق وصف ، اویله ظن ایدیورزکه بوسوکنجیلرک یالکیز شکلدی دل ، بلکه عینی زمانده « جوهری Substantiel » اولمیدر .

نته کیم (زومبارت) ک یوقاریده ذکر ابتدیکمز تعریفی بو خصوصیتک اهمیتنی کوسترمکده در . کورولویورکه مطلق بر معناده قوللانیدینی زمان خطالی بر تلقی اویاندیر مق استعدادنده کوزوکن غایت وصفی ، دها مثبت ودها شانی بر صورتده تلقی ایده جک اولور ایسه بزه اقتصادی حادثه لرک مهم بر وصفی ویرمکده در . بونقطه اوزرنده بر آرتوقف ایده لم :

ایستراغایه ویا هدف تعبیری قوللانیا سین ، ایسترسه افعوله ویا رول ده نیاسین ، [۴۰] اجتماعی حادثه لرک جمعیتله اولان مناسبتی بلا واسطه در . اولنر بردفعه فردلرک شعورنده میدانه چیقنجه ، دیگر بر متوسطه احتیاج اولمقسزین یا شارلر . بونلرک موجودتی جمعیت نقطه نظرندن باقیلنجه جمعیته لازم و فائده لی اولوق شکلنده کوزو کدیکی کبی فرد نقطه نظرندن باقیلنجه ده فردی جمعیته و بالنتیجه دیگر فردلره باغلایان بر رابطه ماهیتنی عرض ایدرلر . بوکا مقابل اقتصادی فعالیتلر ده ، عینیله دیگر نوع اجتماعی حادثه لر کبی جمعیت ایچین لازم و فائده لیدر ؛ وینه عینیله فردی ، جمعیته و دیگر فردلره باغلامق صورتیله بر فونقسیونه صاحبدرلر ؛ فقط بر فرقله : بو وظیفه نک ایفاسی

ايچين آراده برمتوسطك بولونماسى لازمدر . بو متوسط ، اقتصادى قيمت نامنى و پرديكمز (مادى و معنوى) اشيادر . ديمك كه اقتصادى فعاليتلك جمعيت ايچندهكى وظيفه سنى كورمه بيلمه لرى ، يعنى فردلر آراسنده نوعى ذاته مخصوص برطاقم مناسبتر تأسيس ايتك صورتيله اونلرى هپ بردن جمعيته ربط ايتك وظيفه سنى ياپا بيلمه لرى بلاواسطه دكل ، بلكه بالواسطه اولويور . ايشته « زومبارت » ك اقتصادى ايشده كندى خارجنده برغايه تصور ايشه سنى بو صورتله تلقى ايدرسهك مسئله بر آرزو دهاتنور ايتمش اولور .

«دورقهيم» ك على العموم بوتون اجتماعى حادثه لرله اقتصادى حادثه لر آراسنده تام برعيت كورمه سنه قارشى شدتله اعتراض ايدن اقتصادچيلر اويله تخمين ايدم بيليرز كه هرهانكى بر فعاليتك اقتصاديلشمه سى ، يعنى ايش حالنه انقلاب ايدم بيلمه سى ايچين بويله آفاقى برمتوسطه محتاج اولماسنه - بلكه لزومندن فضله - اهميت و پرمش كوزو كيورلر و اونك ايچين اقتصادياتك ، اجتماعياته عائد بر شعبه اولمى انكار ايدسيورلر .

يالكز مسئله بو قادارله بيتميور ؛ عجباً ، تلقيمزدن چوق فرقى بر صورتده افاده ايدلمش اولماسنه رغماً بزه ايشك مهم بروصفنى كوسترن «زومبارت» ك فكرينه يوقا ريده ياممش اولديغمز اعتراض ، بوراده ، طرفدار اولديغمز طرز تلقى حقتنده ده وارد اولامازمى ؟ بلاشبهه ، اوت ، اكر واسطه دن آ كلايه جغمز معنابى صراحتله تثبيت ايدم مزسهك .

بر فعاليتك ، ايش اولابيلمك ايچين ، تطبيق اولوناجنى ماده (واسطه) ، قلاسيك اقتصاد كتابلرنده هرهانكى بر استحصال موضوعى اولان شيدر . اقتصادى فعاليتلك اساسنى استحصالده كورن و عاينانه تلقى طرفندن قولايجه تايد اولنه بيله جك اولان بر نقطه نظرى قبول ايدم رسك ، استحصال ايله نه قنيق آراسندهكى فرقى تميز ايله ميه جكمز كى بالذات اقتصادى فعاليتلرى ده يالكز استحصاله حصر ايتمكه واسطه دن آ كلاشيلماسى لازم كلن معنابى تحريف ايتمش اولورز . استحصال فعاليتى يالكز باشنه قالدقجه بر ايش اولاماز ؛ چونكه بويله بر فعاليت آنجق فرد ايله برطاقم ماده لر آراسنده مناسبتر تأسيسدن بشقه برشى دكلدر . بو ايسه يا على العاده نه قنيق ديمكدر . يا خود دوغريدن دوغرى به «استهلاك ايچين استحصال» فعاليتلرنده اولدينى وجهله اقتصادى هيچ بر معنابى افاده ايتمز . نه كيم (روبنسون) ك فعاليتنى ده بويله عد ايتمكه مجبورز .

هرهانگی بر فعالیتك فردلر آراسنده بر مناسبت تأسیس ایده بیلیمی ، آنجق بر چوق شرائطه کوره متحول اولان بر (معادل équivalent) بولماسیله قابل اولابیلیر . بوکا، اکر صرف فردی بر آرزونك و بر حرکتك نتیجه سی معناسنده استعمالی چوق متعمم اولان بر تعیری قوللانمق فکرمزك صحتله افاده سی ایچین احتیاطسزلق اولمازسه، « مبادله » دیه بیلیرز [۴۲]. قاریشیق بر اقتصاد مقانیزمه سنی افاده ایدهن بوکونکی پارا ایچنده قیمت و فیأت ، ایشته بو مناسبتلرک ، اشیانك اوزرنده تکاليف ایش شکلیدر . علی العاده مبادله دیدیکمز شی ، یعنی ایکی ویا دهها زیاده فردلر آراسنده متاولوی بر صورتده تأسس ایدهن آکلاشمه ، صرف فردی آرزولرک و قرارلرک نتیجه سنده وقوع بولمش بر متقابل حرکتدر . بو حرکتدر، آلدیه موجود اولان وعینی کثافتده اوله رق قبول ای دلیلن اقتصادی قیمتلرک مبادله سی ایچین یابیلیر ؛ حقیقتده مبادله اولونان قیمتلر ، فردلر آراسنده تحسلی ایجاب ایدهن مناسبتلر ایچین بر واسطه دن باشقه بر شی دکلدر . بو واسطه ایسه اقتصادی وصفنی آنجق، معادلله قارشیلاشدیغی زمان اکتساب ایده بیلیر ؛ بو معادل ایسه دوغریدن دوغری یه او اشیا اوزرینه صرف ایدلش املرک بر اولچوسی اولمقدن باشقه بر شی دکلدر . بالنتیجه ناصل اشیا آنجق معادلله قارشیلاشدیغی زمان اقتصادی اولوبورسه هرهانگی بر فعالیتده عینی صورته آنجق معادلنی بولنجه ایش اولابیلیر .

قباطاش لیسه سنده فلسفه و اجتماعیات
استانبول تجارت مکتبنده اقتصاد معلمی

محمد سروت

[۴۲] اساساً مبادله حادثه سنك ، احتراز ابتدیکمز بو فردی تلقیسی دولایسیله درکه ، حالا بر چوق اقتصادجیلر اقتصادك اك مهم بر قانونی اولق اوزره عرض و طلب دستورینی مدافعه ضرورتی دویماقده درلر .